

נאמר של נייר

הסיפור על דונה פלור ושני בעליה * אהבת

הפלדה של יורם קניוק * שערוריית „פרסישראל“ 1983 * תשובה

ל „שיחרור האשה“ * חרוזי אחיו של אברהם טמיר

תרגום

אמאדו

ז'ורז' אמאדו, מחשובי הסופרים בבריזיל, סיפק את כתיבתו על קרקע ילדותו בבאהיה שבצפון-ברזיל. אמאדו, שהוא סופר קומניסט, מגוייס למענם של מדור כאי החברה האי-שוויונית של ארצו. מר קיע בכל ספריו את עולותיה של חברה זו, תוך שהוא מרומם את עולמם של בני דלת-העם. באחרונה ראה אור סיפור דונה פלור ושני בעליה, סיפור שעליו מבוסס גם סרט ברזילאי הנושא אותו שם, שהוקרן בישראל.

שמו המלא של הספר הוא: „דונה פלור ושני בעליה — סיפורה המחזר והמרגש של דונה פלור מורה מנוסה לאמנות הבדולח, ושני בעליה: ואדיניו כיניו לא הדין ראשון; ושם השני דוקטור תיאודורו מאי דוריקה, רוקח; או הקרב הנורא בין הרוח ובין החומר, מסופר בידי ז'ורז' אמאדו, כותבן ציבורי, היושב בשלכות ריורמליזם, בעיר סאלוואדור דה-באהיה-די-סודוס. אוסטיאנטוס, בסביבות רחבת טנטה אנה, במקום שמתגוררת ימאניה, מלכת הימים.“

* ז'ורז' אמאדו — דונה פלור ושני בעליה: עברית: מרים טבעון; הוצאת זמורה ביתן; מועדון קוראי „מערבי“; 462 עמודים (כריכה קשה).

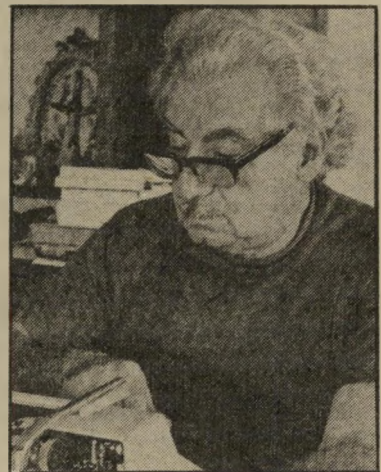
ואדיניו מוטל עירום על מיטת אשתו, נמך שך בחוזק הקרבול, וידידים למיניהם באים לפקוד את האלמנה הצעירה, תוך שהם מספרים בצחוק ועליצות את מעלליו של הנפטר. בינתיים, בחוגי הספרות והוונות של באהיה, מתפתח פולמוס בשאלה מי ממשוררי העיר חיבר והפיץ את „שיר ה-מיסטר למדת הפופי של האלדומיררדו-סאנז-נימאריאס, ואדיניו כפי הזנות הירדית,“ שיר שמכנה בשורותיו תיאורים כמו: „ואכל כבד ירד בבאהיה העיר על כל כשינת וקלמן... רקח רומה על כל הרחלות, מצדד-ההכרשת כולן מצדלות כלי-ויז, כל תחת כתפלק מצבוע יתרה...“

בהמשך מובא סיפור ראשית ימי האל-מנות של דונה פלור, על „אתם ימים של צער ואבל כבד, ועימם זכר זמנים של ש-אופות ואכזבות; על חזרו התנתה; על חיי הנמשאן של ואדיניו דונה פלור, חיים של אסמיניזם ושל קוביות...“ כשאמה של דונה פלור מוציאה מרתה על חתונה המת. בפרק זה מובא גם סיפור ההתאהבות של ואדיניו ודונה פלור, ואותו עולם של מהמרים מטורפים שואדיניו גימנה עימו. ואדיניו ממלא בחסרונו גם את המקום הריק שבמיטת דונה פלור. „אך תחיה בלעדי? בלעדי, כדעתך, כדעתך ימצאו לה שם השעשוע וההסתקה...“

עם תום ימי האבל על ואדיניו, מובא סיפור חיי האלמנה דונה פלור בהתנזרותה. שנתה הנודדת של אשה צעירה ונחשקת, המגיעה בסופו של דבר אל חתונתה השנייה, כי נטל המת כבר התחיל להכביד על כתפיה. חתונתה עם הרוקח דוקטור תיאודורו: „החתונה דונה פלור היא אינה אדישה כלפי הרוקח. נימלמק, מגו-כס, מכובד, נבר נאה, תענוג לעיניים; הוא מזכיר לה שחקן קולנוע שהיה כמות-רות... הרמיון אומנם קולח, אבל הוא מספיק כדי לעורר את ריבחה...“ יחד עם זאת, מעיר המחבר, לפני התנתה השנייה חפרו רק משחקי האהבה, כי אין זה נאה שאלמנה תתמזמז בפניות רחוק או בפתוי

כתיב, נשק, חיבוק, המרף פה, תפוס שם, ידיים כשריים, גולשות לירכיים. הפקודת ופריצת כאלה אנשי לכול אצל בעולה, אם כונותיו של המחזר רציתו...“

גיטואי דונה פלור לתיאודורו שינו את עולמה, את אנשי עולם ההימורים המירה בעולם מסודר, שמרכזו הווי הרוקחים, תימורת של חובבים ושאר דברים כגון אלה. גם תשמישי המין עם בעלה השני היו שונים: „ידי של בעלה ירדה לירכה ולתלה, מעל לסתנתה, עד לאימרה; הוא

סופר אמאדו סופר מגוייס

לא חיכה שדנה פלור תיפתח, ששתתתרי ממעצורי צנצנתה, אלא הפשיל את התרי רה והמלמה, ובלי למכזב זמן כדי להשיג שיש אותה ולהתפשט כעצמו, אז בלימפטי פריצות של מיטת זנות, עדיין מטפסה בסריו עלה עליה וכבר בעל אותה בחדווה כבוח ובקטנה...“ בחיים מסודרים אלה:

„בימי רביעי ושבת, כעשר כלילה, בייקו של דקה לתר או דקה פחות, היה דוקטור תיאודורו כותל את אשתו בלהט כשרני וכקטנה קבוע...“

לקראת סיום הספר, מגיע הפרק המתק מכולם, שבו שב ואדיניו להזיות המין של דונה פלור: „במיטת הברזל, עירם כמי שראתה אותו דונה פלור באותו יום א' של קרבנל בערב, כשאנשי חברת הקבר-רה הביאו ומפרי לה את הגוויה, שכב לו ואדיניו, מחייך נבחת...“ וכאשר דונה פלור מתייסרת ואומרת לוואדיניו שבעלה תיאודורו עומד לשוב ויראה אותו, משיב הראשון: „פיספונת... הוא לא יראה אי-תו, רק את יכליה לראות אותו...“ וממשיך ולוחש לה: „ואבל אם אנתנו נצטרפף קצת, יהיה מקום לשלשונתנו...“

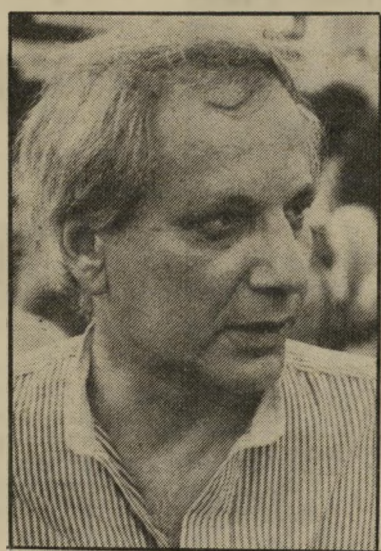
כאן נפתח אותו קרב גורא בין הרוח ובין החומר, שבו חיה דונה פלור עם שני בעליה, כאשר ואדיניו טוען לעיתים: „נראה מי חזק יותר, צדיקה שלי. את עם הרוקטור הנאווה שלך, או אני...“ בשעו-תיו הפנויות, עונרת רוחו של ואדיניו ל-חבריו המתמרים, הווכים בסכומי-עתק על שולחנות הרוליטה, שלידם שרץ ואדיניו כחייו. אחרי אחד מימי רביעי או שבת של דונה פלור עם תיאודורו, מעיר לה ואדיניו: „לזה את קראת יוזן? זה הדוק-סרר הכל-יודע, כורה הזנות, מלך הסיני-קוט? האםפ הזה, מתק? איי פעם לא ראיתי משהו כליכך משעמם...“ עד שדונה פלור מאלצת את ואדיניו להסתלק מחייה וממיטתה, „ובאן תם ונשלם הסיפור על דונה פלור ושני בעליה, שתואר לכל פרי פיו הידודות...“

דונה פלור ושני בעליה הוא אחד מהספרי רים האמיתיים, המרגשים, העצובים והעלי-זים ביותר שקראתי אי-פעם. זה ספר המביא לקורא פיסת חיים בסינגון כתיבה מרתק, בלא יישור-לשונו, עם אמינות של יצר החיים, אייאנגלסטקטואליות. קריאת הספר היא בבחינת חוויה. המאלצת את הקורא להיכנס אליה, ולא לפרוש ממנה עד

החוויה הישראלית מה זה טנק יפה? עפר ותשוקה!

להלן מיקבץ של מטבעות לשון אלה מספרו של קניוק: „הם נשכחו: כיום ואש יהודה תקום (עמוד 9), אבל לברא אל לב האומה“ (עמוד 12); „הייתה זאת שעה גדולה כאשר חלום של אלפיים שנה נהפך לארורתי“ (עמוד 23); „עם ישראל יתגדל שוב. עד שמיליון אלה יהפכו לדפוס יהיו תוצאות המלחמה ידועות. את מצי-רה נדע כבאכ“, „אני חושב על עצמי כנער הלוהם איתם באתה מלחמה האיני חשופ ערד לאשי“ (עמוד 226); „נצגת ונשגב ל-חיים. המות יהיה זר קצרים נוסף. מיל-חמה היא דבר עקש, כדורים ומשולל לקח. הלקח היחיד הוא — רהיו ממשך לקחים רבים וארזי המלחמה — שהיא תמיד מיר-תרת, בלתי-רצויה, אבל בלתי-נמנעת“ (עמוד 226); „היגו נערף אל מיזבח כל קאסטל. זהו הסך עליו תשלו לחימה כל הדורות שערד יבוא“ (עמוד 229); ועוד מאות מטבעות-לשון שכאלה, המעידות ש-עפר ותשוקה זו התשובה לשאלה מה זה טנק יפה?

לקראת סיום מאמרו כותב קניוק את שירת האדמה שלו במילים: „שלשה אני שי ארמה כמחשבי עובדים בארץ-ישראל חרבו את גורל המלחמה האחרונה. שרון האיצר מכפר מליל, רגול האיצר מתל-עדישים ופילק האיצר מבאר-מוביה...“ ממש פטיט, מזיל דמועות ומפעים לבבות, ובעי-קר משכיח את אלה החסרים אדמה, מולדת ושם, מולם הופנה יציר-כפיו של טליק. אין ספק שרשימתו של קניוק מה זה טנק יפה? מייצגת — בדומה לאלפי רשימות, ספרים, שירים ומיליוני בירבורים — עוד פלט לאוננות המילולית של גיבורי התרבות של מלחמת 1948, שהנחילו לדורות שאח-רהם מלחמות ותורלא. ישריכות, קניוק, לא הייתי מגיע לכתוב על מה זה טנק יפה? אילמלא ידיר, המשלים בימים אלה עבודת-מחקר ספרותית-אקדמית, המתמק-צרת בנושא מיליטריזם בספרות הישראלית. העבודה מתמקדת בין השאר גם בסיפורו של קניוק עפר ותשוקה הרצון בפניגי מיליטריום ישראלים, ומטבעות-לשון מחרי-דות, מסוג אלה שסופרים בני קבוצת 47 בגרמניה (גינטר גראם, היינריך כה, זיגפריד לנץ ואחרים) קראו עליהם תגר בספרות הגרמנית.

סופר קניוק הטנק של טליק יפה

„המטק של טליק הוא טנק יפה מפני שהוא טנק נכח...“ לא ברור למה נכון טנק זה.

• יורם קניוק — עפר ותשוקה; הוצאת ספרית פועלים; 265 עמודים (כריכה רכה).